

GABRIELA ŁĄCKA – KATOWICE

**RUDOLF SCHNACKENBURG – BIBLISTA Z KATOWIC.
WYSTAWA Z OKAZJI SETNEJ ROCZNICY URODZIN BIBLISTY.
(17 STYCZNIA 2014 ROKU. WYDZIAŁ TEOLOGICZNY
UNIwersYTETU ŚLĄSKIEGO W KATOWICACH)**

W dniu 17 stycznia 2014 roku w auli Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach miała miejsce konferencja naukowa *Życie i twórczość Rudolfa Schnackenburga. Sesja naukowa z okazji setnej rocznicy urodzin*. Otwarcia konferencji dokonał dziekan Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Śląskiego ks. dr hab. Antoni Bartoszek. Sympozjum składało się z części biograficznej i teologicznej, w których referaty wygłosili pracownicy Zakładu Teologii Biblijnej Starego i Testamentu, a także prelegenci z innych ośrodków akademickich takich jak Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II w Lublinie i Katolicki Uniwersytet w Rużomberku na Słowacji.

Konferencji towarzyszyła wystawa tematyczna przygotowana przez pracowników Biblioteki Teologicznej we współpracy z pracownikami Zakładu Teologii Biblijnej. Materiał wystawienniczy został przygotowany ze zbiorów Biblioteki Teologicznej UŚ oraz użyczony na czas trwania ekspozycji ze zbiorów Biblioteki Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego, a także prywatnych księgozbiorów ks. prof. Stanisława Pisarka i ks. dr hab. Artura Maliny.

Rudolf Schnackenburg urodził się w Katowicach 5 stycznia 1914 roku. Jego ojciec był ewangelikiem, a matka katoliczką. Krótko po wybuchu I wojny światowej, po śmierci ojca wraz z matką i młodszym bratem przeprowadził się do Legnicy. Po ukończeniu gimnazjum legnickiego w 1932 roku podjął studia na Wydziale Teologii Katolickiej Uniwersytetu Wrocławskiego. Święcenia kapłańskie przyjął 1 sierpnia 1937 roku z rąk kard. Adolfa Bertrama¹. W latach 1937-1946 pracował jako duszpasterz we Wrocławiu, a później w Złotoryi. W 1937 roku uzyskał tytuł doktora teologii na Uniwersytecie Wrocławskim na podstawie rozprawy *Der Glaube im vierten Evangelium*.

W 1946 roku ówczesne władze Polski Ludowej zmusiły go do opuszczenia

---

¹ *Handbuch des Erzbistums Breslau für das Jahr 1937*, Breslau 1937, s. 189.

naszego kraju ze względu na jego niemieckie pochodzenie. Wraz z innymi profesorami przeniósł się do Niemiec na uniwersytet monachijski, gdzie pracował jako samodzielny pracownik naukowy (1948-1951). W 1947 roku uzyskał stopień doktora habilitowanego na podstawie rozprawy *Das Heilsgeschehen bei der Taufe nach dem Apostel Paulus. Eine studie zur paulinischen Theologie* (Zbawienie przy chrzcie według apostoła Pawła. Studia nad teologią Pawłową). Od 1952 roku zatrudniony był jako profesor nadzwyczajny egzegezy w Kolegium Filozoficzno-Teologicznym Dillingen oraz w Bambergu. W 1957 roku przeniósł się na uniwersytet do Würzburga gdzie kierował katedrą egzegezy Nowego Testamentu. Jego seminaria naukowe z Nowego Testamentu cieszyły się bardzo dużym zainteresowaniem, czego dowodem była znacząca liczba doktorantów i habilitacji jego uczniów z 22 krajów.

Ważną sprawą dla Schnackenburga było ekumeniczne pojednanie chrześcijan. Wyrazem uznania dla jego ekumenicznych zainteresowań było powierzenie mu na okres jednego roku funkcji przewodniczącego w Międzynarodowym Stowarzyszeniu Nowotestamentalistów należącym do różnych denominacji chrześcijańskich *Studiorum Novi Testamenti Societas*. W latach 1958-1963 uczestniczył w roli konsultora w pracach Papieskiej Komisji Biblijnej. Następnie pełnił funkcje doradcy w Sekretariacie do Spraw Jedności Chrześcijan. Od 1968 roku był członkiem Międzynarodowej Papieskiej Komisji Teologów wspierającej prace Kongregacji Nauki Wiary.

Uhonorowaniem jego działalności naukowej było otrzymanie w 1970 roku tytułu doktora *honoris causa* Fakultetu Teologicznego Uniwersytetu w Innsbrucku. Ks. Rudolf Schnackenburg zmarł 28 sierpnia 2002 roku w Erlabrunn koło Würzburga w 88 roku życia i 65 roku kapłaństwa.

Na wystawie zorganizowanej w holu Wydziału Teologicznego UŚ zaprezentowano pozycje z bogatego dorobku naukowo-badawczego Schnackenburga odzwierciedlające główne zainteresowania naukowe biblisty: tradycję Janową (Czwarta Ewangelia i Pierwszy List św. Jana), chrystologię Ewangelii, eklezjologię oraz teologię moralną Jezusa i pierwotnego Kościoła².

Zgromadzony materiał został podzielony na kilka bloków tematycznych, które zostały zaprezentowane w gablotach wystawienniczych.

W pierwszej witrynie znalazły się dokumenty biograficzne przybliżające sylwetkę i główne wydarzenia z życia biblisty; m.in. biogramy, które zamieszczone zostały w leksykonach i słownikach m.in.: *Lexykonie wielkich Teologów XX i XXI wieku* (red. J. Majewski, J. Makowski, Wrocław 2003), *Neue Deutsche Biographie* (ed. H. Hockerts, Berlin 2007), *Biographisch-bibliographisches Kirchenlexikon* (ed. F. Bauz, 1979-) oraz *Lexikon für Theologie und Kirche* W. Kasper, Freiburg-Basel 1993-). W gablocie umieszczony został także plakat informujący o zorganizowanej na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Śląskiego sesji naukowej poświęconej bibliście. Ciekawym uzupełnieniem informacji biograficznej były fotografie kamienicy, w której urodził się ks. Rudolf (jedna przedstawiała

² J. Juroszek, *Kim był Rudolf Schackenburg?*, GN z 17.01.2014. <http://katowice.gosc.pl/doc/18533300.Kim-Byl-Rudolf-Schnackenburg/2, 27.02.2014>.

stan budynku sprzed stu lat, druga obecny wygląd kamienicy) oraz kopia odpisu aktu urodzenia Schnackenburga, będąca dowodem jego polskiego pochodzenia.

W kolejnej gablocie przedstawiono informacje dotyczące pracy naukowej i dydaktycznej Schnackenburga. Zamieszczono w niej m.in. wykaz publikacji bibliisty w Würzburgu, który liczy ponad 40 książek, niemal 160 artykułów, dziesiątki haseł w różnych słownikach i leksykonach oraz setki recenzji prac naukowych. Świadectwem uznania i więzi uczniów ze swoim mistrzem egzegezy Nowego Testamentu są dwie księgi pamiątkowe wydane z okazji kolejnych rocznic urodzin Schnackenburga *Neues Testament und Kirche: [Festschrift] für Rudolf Schackenburg zum 60. Geburtstag Am 5. Januar 1974 von Freunden und Kollegen gewidmet*. Freiburg 1974; *Neuen Testament und Ethik: [Festgabe] für Rudolf Schackenburg*, Freiburg 1989). Obejmują one łącznie ponad 80 artykułów dedykowanych bibliście, autorstwa teologów różnych kościołów chrześcijańskich.

Następna witryna zawierała materiały świadczące o kontaktach Schnackenburga z Polską i percepcji jego dorobku w naszym kraju. Zaprezentowano polskie tłumaczenia publikacji bibliisty z Würzburga, wśród których znajdują się m.in.: książka (*Nauka moralna Nowego Testamentu* w tłumaczeniu F. Dylewskiego, Warszawa 1993), artykuły *Kim był Jezus z Nazaretu?*, tłum. J. Zychowicz, zamieszczone w czasopiśmie „Znak” z 1978 nr 4-5, s. 485-548 oraz *A Słowo stało się Ciałem* dotyczący prologu do Ewangelii św. Jana opublikowany w „Communio” z 1983 nr 5, s. 19-28. W gablocie tej znalazły się również recenzje polskich biblistów wszystkich ważniejszych jego dzieł. Ważnym materiałem źródłowym był tekst referatu *Das kirchliche Amt nach Eph 4, 7-16*, jaki Schnackenburg wygłosił w czerwcu 1972 roku w Krakowie podczas Kongresu Biblijnego³. Szczególnym świadectwem kontaktów Schnackenburga z polskimi biblistami były zaprezentowane książki z dedykacją autorską ofiarowane ks. prof. S. Pisarkowi w dowód wdzięczności za udzieloną gościnę i serdeczne przyjęcie podczas pobytu w Polsce w 1972 roku (*Messagio morale del Nuovo Testamento*, Alba 1971; *L'Essistenza cristiana il Nuovo Testamento*, Modena 1972).

W dalszej części wystawy zaprezentowano publikacje dotyczące tradycji Janowej – głównego obszaru badań i zainteresowań naukowych Schnackenburga. Należy do nich określane dziełem życia Schnackenburga – *Komentarz do Ewangelii św. Jana* oraz *Komentarz do Pierwszego Listu św. Jana* (*Die Johannesbriefe*, Freiburg im Breisgau 1954). Praca nad *Komentarzem do Ewangelii św. Jana* trwała dziesięć lat. Dzieło to obejmuje trzy tomy, wydawane kolejno w latach 1965, 1971 i 1975 *Das Johannesevangelium. Teil I. Einleitung und Kommentar zu Kapitel 1-4*, Freiburg im Breisgau, 1965; *Das Johannesevangelium. Teil II. Kommentar zu Kapitel 5-12*, Freiburg im Breisgau 1971; *Das Johannesevangelium, Teil III. Kommentar zu Kapitel, 13-21*, Freiburg im Breisgau 1975). Łącznie ponad 1500 stron omawiających Czwartą Ewangelię. W 1984 roku komentarz został uzupełniony o tom czwarty zawierający ekskursy *Das Johannesevangelium. Teil IV Ergänzende und Exkurs*, Freiburg im Breisgau 1984. Współwydawcą komen-

³ *Materiały Kongresu Biblijnego w Krakowie (6-8 czerwca 1972 r.)*, oprac. S. Grzybek, J. Chmiel, Kraków 1974.

tarza był Anton Vogtle, a pozycja ukazała się nakładem wydawnictwa Herder w liczącej się serii komentarzy teologicznych do Nowego Testamentu (HThKNT).

W następnej gablocie zamieszczono pozostałe ważniejsze publikacje Schanckenburga: dwutomowe opracowanie teologii moralnej Nowego Testamentu i pierwotnego Kościoła (*Die sittliche Botschaft des Neuen Testaments*, Bd. 1, *Von Jesus zur Urkirche*, Freiburg im Breisgau 1986; Bd. 2, *Die urchristlichen Verkündiger*, Freiburg im Breisgau 1988), pozycję poświęconą teologii Nowego Testamentu (*Neu Testamentliche Theologie: der Stand der Forschung*, Leipzig 1961), a także książki z zakresu eklezjologii (*Gottes Herrschaft und Reich, Eine biblisch-theologische Studie*, Freiburg im Breisgau 1969; *Die Kirche im Neuen Testamente*, *Questiones disputatae* 14, Freiburg im Breisgau 1963), komentarz do Listu do Efezjan (*Der Brief an die Epheser*, EKK 10, Zurich 1982). Wśród komentarzy na uwagę zasługuje dwutomowy komentarz do Ewangelii św. Marka *Das Evangelium nach Markus. Band 1-2, Geistliche Schriftlesung. Erläuterungen zum Neuen Testament für die Geistliche Lesung*, (Leipzig 1966) oraz dwutomowy komentarz do Ewangelii św. Mateusza *Matthäusevangelium 1-16,20, Band 1*, (Würzburg 1999); *Matthäusevangelium 16,21-28,20, Band 2*, (Würzburg 2000).

Kolejna witryna prezentowała dwie serie wydawnicze komentarzy, których Schnackenburg był współredaktorem: *Komentarz do Nowego Testamentu* wydawnictwa Herder oraz *Ewangelicko-Katolicki Komentarz do Nowego Testamentu*. Seria wydawnictwa Herder (*Herders theologischer Kommentar zum Neuen Testament* – HThKNT) została zainicjowana w 1953 roku przez A. Wikenhausera, a następnie kontynuowana przez A. Vogtle i R. Schnackenburga, którzy dbali, by autorzy poszczególnych opracowań należeli do najwybitniejszych niemieckich katolickich biblistów. Z kolei ewangelicko-katolicki komentarz do Nowego Testamentu (*Evangelisch Katholischer Kommentar zum Neuen Testament* – EKK) jest owocem ekumenicznego zaangażowania Schnackenburga. Z pomysłem ekumenicznego komentarza wyszedł biblista protestancki z Zurichu – Albert Schwaizer, po stronie katolickiej została ona podjęta z radością przez Schnackenburga. Do współpracy zaproszono także protestanta Ulricha Wilckensa i katolika Josefa Blanka⁴.

Dalsza część ekspozycji ukazuje publikacje współredagowane przez Schanckenburga, w tym biblijny periodyk „Biblische Zeitschrift”, *Lexikon für Theologie und Kirche* oraz nowy przekład Biblii niemieckiej *Einheitsübersetzung* (EU). Dzięki bibliście z Würzburga półrocznik „Biblische Zeitschrift”, którego od 1957 roku był współwydawcą, osiągnął wysoką pozycję wśród międzynarodowych czasopism naukowych w zakresie egzegezy. Udział Schnackenburga w powstaniu drugiej edycji *Lexikonu für Theologie und Kirche* obejmował doradztwo z zakresu teologii. Na szczególną uwagę zasługuje nowy przekład Biblii niemieckiej *Einheitsübersetzung* (EU). W którego wykazie tłumaczy ksiąg Nowego Testamentu figuruje Schnackenburg. Wartość tego tłumaczenia rozpowszechnionego wśród niemieckojęzycznych katolików podkreśla fakt, że przyjmuje ją również Kościół ewangelicki Niemiec w zakresie Nowego Testamentu i Księgi Psalmów.

⁴ S. Pisarek, *Rudolf Schnackenburg (1914-2002) - wspomnienie pośmiertne*, SSHT 2003, t. 36, s.577-581;

Ostatnia gablota dokumentowała pozycje o rysie duszpasterskim Schnackenburga. Wśród zamieszczonych tam książek znalazły się m.in. medytacje i rozważania biblijne, oraz opracowania popularnonaukowe kwestii biblijnych przygotowane z myślą o kaznodziejach i katechetach *Nachfolge Christi- heute : Antworten und Weisungen aus dem Neuen Testament*, Leipzig 1970; *Die Geburt Christi ohne Mythos und Legende*, Mainz 1969; *Sulla nascita di Cristo: meditazioni teologiche*, Brescia 1970; *Dio ha inviato il suo Figlio: il mistero del Natale*, Brescia 1991; *Freundschaft mit Jesus*, Freiburg-Basel 1995; *Der Jesusweg. Meditationen zum Lukanischen „Reisebericht“*, Stuttgart 1990; *Deutet die Zeichen der Zeit. Meditationen zum Advent*, Freiburg 1976.

Wystawa prezentowana na Wydziale Teologicznym UŚ przybliżyła postać Rudolfa Schnackenburga, cenionego biblisty, uznanego przez Benedykta XVI za najwybitniejszego niemieckojęzycznego egzegetę drugiej połowy XX wieku⁵. Ekspozycja, która towarzyszyła konferencji naukowej stanowiła dopełnienie treści przedstawionych w referatach. Ponadto dla upamiętnienia tego wydarzenia zamieszczono dokumentację fotograficzną na stronie internetowej Biblioteki Teologicznej UŚ.

---

⁵ J. Ratzinger, *Jezus z Nazaretu*, Kraków 2007, s. 6.